DZIENNIK
PATRYOTYCZNYCH POLITYKOW.

W Lwowie Dnia 25go Października 1792.

Nro. 8.

Dalſza Kontynuacya Dyſſertacyi Pana Mędrſkiego

O WOLNOŚCI.

Kapłan.

Człowiek tedy może czynić niezaſtanowiwſzy ſię nad ſkutkami ſwoiey czynności: co więkſza, człowiek może czynić przewidziawſzy złe i ſzkodliwe ſkutki ſwoiey czynności; czyniąc bez zaſtanowienia, nie rożni ſię od nierozumnych zwierząt, a czyniąc źle z zaſtanowieniem, uznać koniecznie muſi, iż wybornieyſzym od zwierząt ieſt obdarzony przymiotem, i to ieſt — *Zmieſzałem ſię trochę* — fundamentem wolności, ta ſama zdatność czynienia źle i dobrze wynoſi człowieka nad inne ſtworzenia, i czyni go ſprawcą ſzczęścia lub nieſzczęścia wła-

właſnego — lecz wroćmy ſię do ſamego żrodła, z którego ta prawda wypływa — Powiedz mi, czym ſię człowiek ſzczególniey od innych iſtnóści rożni?

Ja. Doſkonałym poznawaniem rzeczy czyli *rozumem.*

Kapłan Do czegoż ieſt człowiekowi rozum potrzebny?

Ia. Żeby ſkutki czynności ſwoiey przewidział, czyli czynność iego iemu ſamemu lub innym, ſzkodzić lub pożyteczna będzie.

Kapłan. Gdy tedy wieſz, że czynność twoia pożyteczna albo ſzkodliwa będzie, możeſzże czynić dobrze i pożytecznie lub źle i ſzkodliwie?

Ja. Ile iſtność fizyczna mogę, ile iſtność rozumna nie powinienem — Rozum woła nie zabiiay, bo cię zemſta krewnych lub przyiacioł zabitego ścigać, bo cię zgryzoty ſumnienia dręczyć, bo cię Sędzia odwieczny karać za to będzie, a w tym momencie odzywa ſię i właſna miłość, radząc mi, żebym ſię nie czynił nieſzczęśliwym — i tak człowiek ile iſtność moralna nie może źle czynić, chyba by chciał bydź w nierozumnych zwierząt umieſzczony rzędzie.

Kapłan Uważaſzże Synu, co mowiſz? — tegom tylko czekał — ſam przyznaieſz, że człowiek będąc iſtnością rozumną, źle czynić nie może, gdzież teraz *wolność* iego, kiedy dobrze czynić *muſi*?

Ja. Oto na tym wolność zależy. Nayprzod może ſię człowiek zaſtanowić nad ſkutkami czynności ſwoiey lub nie: powtóre może ſłuchać rozumu lub nie: potrzecie może przeciw rozumowi czynić, i iść za powodem namiętności lub nie; zgoła może bydź na nieſzczęście ſwoie głupim lub nie. Wolny

ny

ny ieſt zatym człowiek, bo ma nie obowiązaną zdatność poznania przez rozum ſzacunek każdey czynności, bo ma nieprzymuſzoną wolą czynić to wſzyſtko, cokolwiek iego lub innych uſzczęśliwia, co więkſza, tę zdatność w poznawaniu ſkutków czynności codziennie człowiek przez nowe doświadczenia wydoſkonalić może, ieżeli tylko nieporządne chuci i namiętności ſwoie poſkromić, i ſkłonność ſwoią do dobrego umocnić zechce, krótko mówiąc: *wolny ieſt człowiek, bo ma Rozum.*

W tym poſtrzegłem, że ſię twarz Kapłana mienić zaczęła, oczy iego iak gwiazdy wyiaśniały, a całe oblicze iego promieniami niby światła xiężycowego otoczone widziałem, z wolna zadrżała ziemia pod nogami moiemi, ściany gmachu obaliły ſię, w momencie znaydowałem ſię między ſiedmiu kolumnami wſpieraiącemi ſklepienie, nad którym ſię niebo unoſiło, głębiey był przedſionek świątnicy. — Synu! rzekł Kapłan, wart ieſteś, żebym cię do tego przedſionku wpuścił — chodź. —

Reſzta potym.

Z POLSKI

Pewne wiadomości.

Partya przychylnych Krolowi coraz pomyślnieyſze dla ſiebie zyſkuie widoki — Na proiekt: żeby Poſłow przeſzłego Seymu przypozwać, nie naſtąpiła zgoda, owſzem ſłychać, że w krotce powſzechna Amneſtya publikowana będzie. — Niektóre Rozporządzenia wyſzłe od Generalney Konfederacyi zapewne ſię nie utrzymaią, Imperatorowa bowiem Roſſyiſka oświadczyła, żeby odtąd żadna uſtawa bez potwier-

dzenia od Krola mocy prawa nie miała. — Podobnież i do tego nie przyszło, żeby woyskowi Medale podczas ostatniey woyny otrzymane złożyli. — Marszałek Wielki Koronny publikować kazał Uniwersał rugaiący żydów z Warszawy. — W Brzesciu ustanowiono: żeby między Marszałkiem Konfe. Gene. Koron. i między Marszałkiem Konfe. Gene. W. X. L. na Sessyach alternata zachowana była.

Z Brześcia Lit. W tuteyszym poiezuickim Kościele, gdzie Gene. Konfe. Sessye swoie odprawia, widziałem Krolewski paludament, pod którym, iak mi powiadano, Pan Potocki Marszałek Konf. Gener. pod czas Sessyi zasiada — Warta, która go bądź na mieyscu, bądź w podroży otacza, iest zawsze z woyska moskiewskiego, bo mu woysko Polskie niebardzo sprzyia. — Ten Pan właśnie tak paraduie, iak niegdyś Xiąże Poniński, kiedy się dawniey w naylepszey znaydował sytuacyi. — O przyszłym Seymie kiedy i dokąd zwołany będzie, nic pewnego twierdzić nie można.

Z AUSTRYI.

Pewne wiadomości.

Cessarz Jegomość z 162. Artykułów na Seymie Xięstwa Siedmiogrodzkiego uchwalonych już 70. potwierdził, resztę zaś aż do dalszego czasu zostawił.

Z Raportow przysłanych z Annapes Głowney Kwatery Krolewicza Jego Mości Albrychta wiadomo: że Austryacy Miasto *Lille* oblegli, i gdy Kommendant chardą dał odpowiedź, że o poddaniu miasta nie myśli, coraz bardziey ognistemi kulami fortecy dokuczaią, tak dalece, iż iuż znaczną liczbę domostw i budynkow w perzynę obrocono.

Ces-

Ceſſarz Jegomość generalny Pardon dla wſzyſtkich Dezerterów od Woyſka Auſtryackiego przed wyiściem tego Uniwerſału zbiegłych i o żaden inny wyſtępek oprocz Dezercyi nieobwinionych, ktorzy ſię bądź w kraiu znayduią, bądź za granicą do poſłow Dworu Wiedeńſkiego w przeciągu czaſu od Dnia 1. Liſtopada 1792. do dnia oſtatniego Sierpnia 1793. roku wzgłoſzą, po wſzyſtkich Państwach obwieścić rozkazał.

Pewny Kupiec z *Karlsſtadt* nazywaiący ſię Walenty *Golner*, który w roku 1786 naypierwſzy węgierſkie kraiowe produkta na dwoch ſtatkach przez czarne morze do morza ſzrodziemnego wywiozł, pomyślny od Ceſſarza Jegomości na 10 lat otrzymał przywiley. 1mo. Towarzyſtwo iego nazywać ſię będzie Ces. Kro. Kompanią węgierſkiemi kraiowemi produktami handluiącą. 2do. Statkom tey kompanii wolno będzie używać orła i bandery Ceſſarſkiey, 3tio. pozwala ſię tey Kompanii w *Belgradzie* i w *Sunia* ſkłady założyć. 4to Do zakupowania zboża w Magazynach Monarchicznych nad potrzebę woyſka pozoſtałego przed innemi pierwſzeńſtwo mieć będzie, 5to. od każdego korca zboża Dunaiem do czarnego lub ſzrodziemnego morza wywiezionego przez ſześć lat po 6 kraycarów doſtanie. 6to. Wolno iey wſzelkie produkta kraiowe oprocz zakazanych za opłatą miernego cła wywozić. 7mo. Sam Dwor płacę dla ſzyprów tey kompanii ſłuſznie umiarkował i uſtanowił.

Dnia 14. Października Nuncyuſz Apoſtolſki miał u Ceſſarza Jegomości, Ceſſarzowey i Arcyxiążąt oſtatnią audyencyą żegnaiąc ſię z Monarchą i całym Dworem.

W dzień S. Tereſſy, którego uroczyſtość Imienin Nayiaśnieyſzey Ceſſarzowy Jeymości przypada, przybywſzy Monarchini do Komedyalni iak tylko ią Publikum w loży poſtrze-

ſtrzegło, zaraz ią na dowod życzliwych chęci i przynależytego uſzanowania weſołemi przywitało okrzyki.

Z TUREK.

Pewne wiadomości.

Dnia 13. Września tak wielki powſtał w Stambule ogień, że ſię prawie dzieſiąta część Miaſta ſpaliła, ſzkodę ztąd rachuią na 10. Milionow Piaſtrów. —

Z RZESZY NIEMIECKIEY.

Pewne wiadomości.

Korpus woyſka francuſkiego z fortecy *Landau* i z obozu pod *Weiſſenburg* do 17000 wynoſzące pod Komendą Generała *Cuſtine* w Państwa Rzeſzy Niemieckiey wtargneło, i Miaſta *Spiryi* gdzie 1000. Auſtryakow i 2000. woyſka Xięcia Elektora Moguncklego dla pilnowania Magazynu ſtało, po żwawym odporze przez 3 godzin dobyło, żołnierze Auſtryaccy i Moguncey poddać ſię i broń złożyć muſieli, potym ich do Landau zaprowadzono, Oficerów zaś pod tą kondycyą wolno puſzczono, że ſię podpiſali i przyſięgli, iż podczas teraźnieyſzey woyny aż do zamiany ieńcow ſłużyć nie będą.

Xiąże Elektor Bawarſki na podane ſobie od Miniſtrow Ceſſarſkiego i Pruſkiego względem oddalenia od dworu ſwego Poſła francuſkiego Pana *d'Aſſigni* Noty odpowiedział, iż dogadzaiąc żądaniu ſprzymierzonych Monarchow, tudzież zapatruiąc ſię na przykład innych Europeyſkich Mocarſtw

Po-

Pofła francufkiego od dworu fwego oddalił, i onemuż z kraiu wyiechać kazał.

Że Francuzi w Państwo Rzefzy Niemieckiey wtargnęli, Miafta *Spirya* dobyli, i aż ku *Wormańcyi* fię byli pofunęli to pewna, ale i to nieomylna, że Xiąże *Efterhazy* z 15000 Auftryakow, do których fię Xiąże *Conde* z fwoim korpufem przyłączył, w tamte ftrony śpiefzy.

Z FRANCYI.

Pewne wiadomości.

Narodowy Ziazd uczyniwfzy niektóre rozrządzenia końcem zapobieżenia przyfzłym i przytłumienia nieuftannych rozruchow i gwałtow, które fię dotąd w Paryżu dzieią, dekretował dnia 24. Września 1mo. obrać fześć Kommiffarzów, i tym zlecić, żeby o ftanie Kraiu czyli nowey Rzeczypofpolitey, ofobliwie zaś o ftanie Miafta Paryża relacyą Konwencyi Narodowey uczynili, 2do. Żeby ciż Kommiffarze prawo na tych zaproponowali, którzy lud do zaboyftwa podmawiaią. 3tio. Żeby fpofoby okazali, iakby z 83 Departamentów doftarczaiącą liczbę woyfka wybrać, któreby zawfze na rozkaz Narodowey Konwencyi na pogotowiu było — z oftatniego Punktu tego Dekretu iaśnie fię pokazuie, że fię Narodowa Konwencya zgrai paryzkiey do rabunkow i morderftw zaprawney boi, ztąd pofzło, że fię zaraz nazaiutrz o uchylenie tego punktu domagano — z pomiędzy innych naybardziey Pan *Lafource* za tym dekretem obftawał mowiąc: „ lękam fię Defpotyzmu Paryzkiego, i nie chcę, żeby ci, którzy umyfłami paryżanow zwiedzionych kieruią, nad Konwencyą Narodową fobie przewodzili, a tym bardziey nie chcę tego, żeby Paryż był tym, czym był Rzym za czafów Rzymian, Paryż

ani

ani bardziey ani mniey do rządów publicznych wpływać niepowinien, iak każdy inny z 83. Departamentow, na które śię cały kray dzieli. — Obwiniano potym Deputatow Paryzkich, że niebeſpieczne i ſzkodliwe knuią zamiary, w ſzczególności Pan *Danton* Pana *Marat* mianował, który w dziennikach ſwoich od początku Rewolucyi bunty i zamieſzania ogłaſzaiąc, teraz w gronie prawodawców francuſkich zaśiada, na końcu proponował Pan *Danton* prawo ſtanowiące karę śmierci na tych, którzyby za Dyktaturą lub Triumviratem obſtawali, albo Francyą na kilka Rzeczypoſpolitych podzielić uśiłowali — Pana *Marat* chcącego mowić na ſwoią obronę ledwie do głoſu przypuſzczono, gdy mu iednak głos dano, nayprzód od tego zaczął, iż widzi, że ma między zgromadzonemi wiele nieprzyiacioł, wſzyſcy ieſteśmy „ powſzechny był odgłos— przytoczono mu kilka mieyſc z dzieł iego, lecz śię w tey mierze poźnieyſzemi uſprawiedliwiał piſmami, na koniec powſtał na całe Zgromadzenie o to, że przeciw niemu dekret oſkarżenia uchwalić chciało, w tym dobył piſtolet z kieſzeni, a wymierzywſzy ſobie w czoło, rzekł, iż w tym punkcie gdyby był ow dekret przeciw niemu uchwalony zoſtał, w przytomności wſzyſtkich byłby ſobie w łeb ſtrzelił — całe zatym Zgromadzenie w głos mruczeć zaczęło, tak iż mowca z Katedry zleść muśiał, ſkończyło śię tedy na tym, że ſtanął Dekret, iż Francya ieſt iedną i nierozdzielną Rzecząpoſpolitą.

Miniſter woyſkowy Pan *Serwan* piſał liſt do Prezydenta Narodowey Konwencyi, żeby go przez wzgląd na nadwerężone zdrowie w uſługach publicznych ſtargane od obowiązkow Urzędowych uwolniono. — Podobnież uczynił Miniſter Intereſſow wewnętrznych Pan *Roland*, który zoſtawſzy obrany Deputatem do Narodowey Konwencyi od Departamentu na rzeką *Somme*, za Urząd Miniſtra podziękował, a na ſwoie mieyſce Pana *Pache* proponował. — Generał Lukner, który teraz w Paryżu choruie, poſłał Konwencyi Narodowey uſprawiedliwienie ſwoie w niemieckim ięzyku piſane. — Podczas

czas

czas Seſſyi wieczorney donioſł Miniſter woyſkowy Konwencyi Narodowey, że Generałowi *Dumourier* 10000. woyſka pod komendą Generała Dubouquet na pomoc poſłał, i że ſię od rzeczonego wodza codziennie pomyślnych ſpodziewa nowin — czytano potym Raport Generała *Montesquiou* z *Marches w Sabaudyi* dnia 23. Września datowany, w którym o w targnieniu ſwoim w ten kray donoſi — po przeczytaniu tego liſtu poſtanowiono ſuſpenſyą rzeczonego Generała dopoty odłożyć, poki raport od Kommiſſarzów do niego wyſłanych nie nadeydzie. — Na końcu Seſſyi Miniſter Intereſſow zewnętrznych Pan *Lebrun* czytał raport względem polityczney ſytuacyi, w którey ſię teraz Francya znayduie.

Dnia 27. Września czytano uſprawiedliwienie Generała *Luknera* Narodowey Konwencyi przyſłane, Pan *Collot* uważał, że *Lukner* przyczynę, dla którey na Generała *Jarry* o ſpalenie przedmieścia przy *Courtay* krigsrechtu złożyć zaniechał, nie wyraził, lecz ſię w tey mierze pozniey Pan *Lukner* uſprawiedliwił, dowodząc: że wtedy nikogo ieſzcze z oſob do krygsrechtu potrzebnych przy iego Armii nie było — Miniſter Woyſkowy oznaymiwſzy wprzod Narodowey Konwencyi, że między Armią Generała *Dumourier* i *Kellermana* tudzież Miaſtem *Chalons* komunikacya znowu ieſt przywrocona, czytał liſt od Generała *Montesquiou* z *Chambery* 22 Wrześ. piſany, w którym donoſi, że przed iego Armią woyſko Sardyńſkie do 15. tyſięcy wynoſzące głębiey w kray ſię cofnęło, że Miaſto *Chambery* liczną deputacyą do niego wyſłało, i że do rzeczonego Miaſta dnia 21. Wrześ. w 100 koni iazdy z 8 kompaniami granadierów i 4 Armatami wciągnął, gdzie go z wielką przyięto uroczyſtością, od tego czaſu z całey okolicy przybywaią do niego Deputacye, a zatym ſpodziewa ſię, że w przeciągu 8 dni całą Sabaudyą od *Genf*, aż do *Cenisberg* opanuie. Daley powiada, że tam o uſtanowieniu 84. Departamentu albo o utworzeniu nowey Rzeczypoſpolitey pod obroną Francyi powſzechnie mowią, z tym wſzyſtkim dotąd ieſzcze

żadney odmiany w tamteyſzych rządach nie uczynił, oczekuiąc dalſzych w tey mierze z Paryża rozkazow. Nakoniec żąda Dyſpozycyi względem kwater zimowych, ponieważ w tamtych ſtronach dłużey obozować nie można iak do dnia 15. Października. Konwencya zatym Narodowa dekretowała, żeby ten raport wydrukowany do wſzyſtkich Departamentów i do Armii rozeſłany zoſtał. Względem formy rządu dla zawoiowaney Sabaudyi rożne zachodziły zdania, na końcu iednak dekretowano, że tamteyſi mieſzkańcy mogą ſobie taki Rząd uſtanowić, iaki im ſię podoba — Pewny Deputat z *Sabaudyi* rodem, maiący tam ieſzcze Matkę i krewnych proſił o dymiſią, chcąc tam wyiechać, i umyſły wſpołziomkow do przyięcia konſtytucyi francuſkiey nakłonić, Konwencya Narodowa przychyliła ſię chętnie do tego żądania.

Czytano potym raport z Lille, w którym Komendant przygotowania na obronę tey fortecy poczynione zachwala, i o przedsięwzięciu obywatelow i garnizonu, że ſię do upadłego chcą bronić, donoſi. — Na końcu Seſſyi czytano liſt od Kommiſſarzy do Lille poſłanych z uwiadomieniem: że tę fortecę Auſtryacy formalnie oblegli, i że garnizon ſkładaiący ſię z 3000. ludzi walecznie miaſta broni.

Dwie ważne kweſtye, pierwſza, czyli miniſtrowie z liczby członkow Narodowey Konwencyi obrani bydź maią, druga, czyliby Miniſtrow, którzy za Urzędy podziękowali, proſić nie należało, żeby ſię tych Urzędow ieſzcze na czas nieiaki podięli, naſtępuiącym rezolwowano ſpoſobem, co do pierwſzego: Miniſtrowie nie maią bydź z liczby członkow Narodowey Konwencyi obrani, co do drugiego: byłoby to z uſzczerbkiem powagi i z poniżeniem Narodowey Konwencyi, żeby ſię Narodowa Konwencya Miniſtrom proſić miała, podziękowanie iednak za Urząd Miniſtra Pana *Serwan* przyięto, a że Pan *Roland* Konwencyi oznaymił, iż dogadzaiąc powſzechney woli Urząd Deputata ſkłada, a w Miniſterium ſię

zo-

zostanie, z wielkiey radości ztąd dekretowano, list iego donoszący o tym do wszystkich Departamentow rozesłać.

Podczas Sessyi dnia 1. Października nayważnieyszy był Raport od Kommissarzow do Armii wysłanych z *St. Menehould* datowany, w ktorym o stanie armii, oraz i o tym donoszą, że woyska sprzymierzonych Mocarstw ruszywszy się z obozow swoich przez *Grandpre* cofać się zaczynaią. *Toż samo potwierdzaią nayświeższe Raporta od Armii.*

Z WŁOCH.

Pewne wiadomości.

Jak tylko się w *Turynie* o wtargnieniu Francuzow do *Sabaudyi* i o dobyciu Miasta *Chambery* dowiedziano, zaraz iak nayskutecznieysze uczyniono przygotowania, żeby tych nieproszonych gości ztamtąd iak nayrychley wyparować można.

Oyciec Swięty dnia 24. Września sekretny zwołał Konsystorz, gdzie Zgromadzonym Kardynałom o Koronacyi Franciszka II. Krola Węgierskiego i Czeskiego na Cessarstwo Rzymskie doniosł, po skończonym Konsystorzu Kardynał *Herzan* iako pełnomocny Minister Dworu Wiedeńskiego odbierał powinszowania od zagranicznych Posłow i innych pierwszey rangi osob. Dnia następuiącego w Kaplicy papieskiey w przytomności Oyca Swiętego, wszystkich Kardynałow i licznego Państwa Kardynał *Gonzaga Te Deum laudamus* intonował. Dnia 24. i 25. był illuminowany pałac papieski, pałac Kardynała Herzan,i znaczna część Miasta, a z zamku S. Anioła liczne dawano Salwy.

 UWIA-

UWIADOMIENIA.

Tu w mieście u Białego Anioła podle Dykafteryalney Kamienicy fą różne ftare Mönöfzkie Effencye tak dobre, iak wina tokayfkie, Ausbruch, Mafzłarz, i ordynaryine wina na wiadra do przedania. Życzący fobie nabyć mogą fię w wyżey opifaney Kamienicy na pierwfzym piątrze o cenie ich dowiedzieć.

K. B. Pfaff, Kfięgarz tuteyfzy uwiadomia przez to, iź u niego znayduie fię iuż *Uwag Obywatelfkich Numer I* po Zł. 2. Ieft to nowe pifmo peryodyczne na mieyfce zatłumionego w Warfzawie Pamiętnika hiftorycznego wychodzące, które też JJ. PP. Prenumerantom na Pamiętnika, na mieyfce tegoż gratis wydaie fię. U tegoż znayduie fię także *Grodzkiego Hiftoria belli Coffacco-Polonici* za Zł. 7.